

Walther von der Vogelweide

DIETRICH AZ UDVARBA LOVAGOLJ *Rit ze hove dietrich*

„Dietrich az udvarba lovagolj”
„nem megy uram” „mi baj? komoly?”
„nincs hozzá lovam az a gondom”
„adok én alád lovat ha kell”
„akkor máris indulok el”
„azért még várj egy kicsit azt mondom –

nyerget az arany macskának adsz-e
vagy legyen lovad a seggfej Gerhard Atze?”
„akkor is hitvány egy ló volna ha szénát enne
szemeit mint majom forgatja
úgy néz ki mint a kakukk fattya
adsza nekem Atzét bárcsak a gebém lenne”
„úgy áll a dolog
hogyan menjél gyalog
ne kérd lónak Atzét nem lesz köszönet benne”

Párbeszéd Walther és szolgája között. Walthert egy másik versben említett Gerhard uraság, miután (bizonyára egyetlen) lovát megölte, egyúttal megfosztotta mozgásszabadságától is. Az „udvar” nyilván az őrgróf meisseneni udvara. A verset az 1961-es magyar kiadás számára Keresztury Dezső fordította.

arany macska: a Thuringia címerébe foglalt aranyszínű (vagy aranyozott) oroszlán. Súlyos pimaszság.

seggfej, „wunderlich”, még hozzá határozatlan névelővel: becsmérlést fejez ki. Az ócsárlás egy groteszk poénnal zárul. Ha figyelembe vesszük, hogy az „Atze” szó szamarat is jelenthet, az utolsó verssorban ez is benne van: „Ne kérd lónak azt a csacsit...”

VILÁG ÚRNŐ MONDD MEG A FOGADÓSNAK

Fro welt ir sult dem wirte sagen

„Világ Úrnő mondd meg a Fogadónak
kifizettem a cechemet
hogy ne maradjak itt adónak
töröljön listájáról ha lehet
bajba jut aki vele boltol
nehogy neki legyek adósa
inkább veszek kölcsön zsidótól
a határnapig hallgat ő
aztán akkora kamatot kér
ami meg nem fizethető”

„Walther semmi okod haragra
maradj itt mellettem te csak
gondolj a sok szép pillanatra
becsültelek pártoltalak
valahányszor ezért sürgettél
teljes szívemből fájlalom
hogy ilyesmit csak ritkán tettél
gondold meg szép az életed
s ha szolgálatomból kilépsz
onnantól kezdve jaj neked”

„Világ Úrnő szoptalak téged
ideje már leválnom rólad
megtévesztett a kedvességed
azzal hogy élveznivalót ad
szemből nézve voltál csodás
nem győztem gyönyörködni benned
mi tagadás
de megláttalak hátulról milyen vagy
szemembe ötlött a sok fürtelem
s borzadásom tőled igen nagy”

„ha már úgysem tarthatlak vissza
nincs más hátra csak egy kérő ige
gondolj ragyogó napjaidra
és néha látogass ide
persze csak ha unatkozol”
„így is tennék, ha nem félnék a kártól
melyet álnokságoddal okozol
azellen nem tud védekezni senki
Isten veled Úrnőm jó éjszakát
ideje már a nyugvóhelyre menni”

Walther időskori költészetének egyik világirodalmi klasszikusként számon tartott verse, egyúttal a „Világ mint (szemből szép és ép, hátul sebekkel és férgekkel borított) nőalak” toposz korai irodalmi megformálása. Világ Úrnő afféle kocsmárosné az ördög szolgálatában; ez utóbbi a Fogadós. Walther, érthető okból, nem szeretne az adósa lenni (a kamat – „wette” –, amelyről szó esik, az emberi lélek), de még beszélni sem kíván vele, ezért üzen a Világgal. A „nyugvóhely”, ahová a Világ szolgálata után igyekszik, kívül esik a földi létezésen.

A verset a magyar olvasók számára Szabó Lőrinc átültetése tette hozzáférhetővé. Ennek első négy sora: „Világ-Asszony, rég kifizettem / a tartozásom, mondja meg / a kocsmárosnak, hogy a könyvben / kaparja ki a nevemet.”

lista, „brief”: itt tartották számon a vendégek fogyasztását. Az ördög listáján a világi örömmel járó gyarlóságok és vétkek szerepelnek. A cech kifizetése a bűnbánat.

jaj neked: a Világ azt hiszi, hogy Walther a földi élet után a pokolra jut. Úgy képzelem, hogy kárhozott lélekként visszajárhat kísérteni, erre utal a kérés: *néha látogass ide*. Az unalom feltételezése csak kisebb részben irónia: a középkorban a kárhozatot örökkévalónak képelték.

A HÁRS TÖVÉBEN

Vnder der linden

A hárs tövében
kint a pusztán
ahol volt kettőnk ágya körbe
láthatod szépen
és tisztán
hogy fű és virág le van törve
erdő szélén egy völgy fele
tandaradei
szépen dalolt a fülemüle

szedtem a lábamat futottam
a mezőre
ahol szerelmem várva várt
tőle így szólítottan
„úrnőm előre”
örömöm most sem ismer határt
hogy csókolt ezerszer az bizonyos
tandaradei
nézd csak szájam milyen piros

ott ő kirakta
tetszetősen
virágokból az ágyamat
bizony kacagna
szívből erősen
aki azon az ösvényen halad
ha rájönne a rózsaszirmot látva
tandaradei
hogy az volt fejem alatt a párna

ha azt hogy vele lefeküdtem
    megtudná bárki
        szégyen volna óvjon Isten keze
s hogy mit műveltünk ott mi ketten
    fel ne akarja tární
        s ne tudja rajtunk kívül senki se
        csak egy kicsi madárka
        tandaradei
        benne a titkunk el van zárva

Walther egyik legismertebb verse a „boldog szerelem” lírájának különösen szép alkotása. A visszatekintés a nemrég elmúlt boldog pillanatra többrétűvé teszi, a megszólaló fiatal lány nyíltsággal párosuló szemérmessége bájos, a jelenet pontos körvonalazása drámaisággal ruházza fel a verset. Külön lelemény, hogy szerelmespár mellett van egy harmadik szereplő, a fülemüle, aki a lány reménye szerint bizonyára megőrzi a titkot. Ha komolyan vesszük az eredeti „nahtegal” szó szerint jelentését, ami „éji dal(nok)”, akkor a madárkát akár a költővel is azonosíthatjuk. Hogy ez már a kortársaknak is eszükbe jutott, arról Gottfried von Strassburg *Tristanjának* Walthert dicsérve becsmérlő sorai tanúskodnak: Gottfried „szép magas énekhangja” miatt Walthert „a csalogányok úrnőjének” nevezi, minden bizonnyal az itt olvasható versre utalva.

A versnek több magyar fordítása is van, Babits Mihályé vált klasszikussá. Az ő változatának első strófája így hangzik: „A hársfaágak / csendes árnyán, / ahol kettőnknek ágya volt, / ott láthatjátok / a gyepárnán, / hogy fű és virág meghajolt. / Fölöttünk az ág bogán / Ejhajahujj! / dalolt ám a csalogány!”

puszta, „heide”: a költeményben említett három terület egyike. Nem hasonlít a török hódoltság utáni magyar pusztára: megműveletlen, fás-bokros vidék, köztes táj az ember nem járta *erdő* „walt” és a lakott helyhez közeli *mező* (vagy rét) „ouwe” között.

láthatod, „mvgent ir vinden”: az „ir” névmás egyaránt jelenthet egyes és többes szám 2. személyt. Babits nyilván azért döntött az utóbbi mellett, mert arra gondolt, hogy Walther, amikor a verset előadja, a közönséghez beszél. Csakhogy a versben egy fiktív beszédhelyzet van kimunkálva, amelyet intimnek képzelek: a lány egyvalakinek beszél ki a titkát (miközben azt is kívánja, hogy ne tudjon róla senki).

fű és virág le van törve: a szüzesség elvesztésének régi jelképe.

tandaradei: Babits indulatszónak értelmezi, pedig inkább onomatopoezis, a madárhang utánzása. Változatlanul hagytam.

úrnóm, „here frowe”: szó szerint „nemes úrnő”. Imádságokban így szólították Szűz Máriát is, ezért a közkeletű felfogás szerint itt arról van szó, hogy a lány Máriához fohászkodik örömeiben. Babits ezt az értelmezést fogadja el: „Mily boldogság volt, Máriám!” – olvasható nála. Ennél életszerűbbnek tartom, hogy a férfi szólítja úrnőjének a lányt. Kérdés, hogy csakugyan „úrnő”-e, azaz főrangú hölgy, vagy közrendű lány, akit felmagasztal az udvarlója. Az ezzel kapcsolatos hipotézisek és viták száma nagy.

hogy vele lefeküdtem, az eredetiben szó szerint így: „das er bi mir lege”. Babits itt egy kicsit szemérmes, nála: „hogy mi jártunk ott”.

FORDÍTOTTA ÉS JEGYZETEKEL ELLÁTTA MÁRTON LÁSZLÓ

Az engedély száma: III/KUL/154/1989,....

LAPALAPÍTÁSI ENGEDÉLY

(másolat a nyomda részére)

Európa Alapítvány

..... részére

Budapest

A Minisztertanács 12/1986. (IV. 22.) MT rendeletében kapott felhatalmazás alapján az alábbi időszaki lap alapítását engedélyezem.

Az időszakos lap

Címe: ..... "2000" .....
 Alapítója: ..... Európa Alapítvány .....
 Témaköre (tárgyköre): ..... kultúra és társadalomtudomány .....
 Megjelenési gyakorisága: ..... havonként .....
 Formátuma: ..... A/4 .....
 Oldalszáma, alapterjedelem + fedél + melléklet: ..... 64+4 .....
 Példányszáma: ..... 15 ezer .....
 Papír minősége, belív: ..... 70 g-os ofszet .....
 borító: ..... 120 g-os műnyomó .....
 melléklet: ..... - .....
 Sokszorosításának módja, belív: ..... rotációs ofszet .....
 borító: ..... ives ofszet .....
 melléklet: ..... - .....
 Példányonkénti eladási ára: ..... 29,- Ft .....
 Előfizetési díja: ..... 358,- Ft/év .....
 Terjesztésének módja: ..... postal .....
 Szerkesztőség vezetőjének neve, lakcíme: ..... Herner János .....
 ..... Szeged, Szilléri sgt. 51/A 6723 .....
 A szerkesztőségének címe: ..... Bp., Vág u. 13. 1133 .....
 A kiadásért felelős neve, lakcíme: ..... Szauer Péter .....
 ..... Bp., Izabella u. 63. ....
 A kiadó neve, címe: ..... Heti Világgazdaság Kiadói Rt. ....
 ..... Bp., Vág u. 13. 1133 .....
 Sokszorosító szerv neve, címe: ..... Nyomdacoop / március 15. Mtsz. Hernád .....
 ..... Bp., Hajnóczy u. 4. 1122 .....

A fentiekől eltérést csak a Minisztertanács Tájékoztatói Hivatala engedélyezhet.

Az időszakos lap megjelenését ..... 1989. február .....-től kezdődően engedélyezem.

Budapest, 19. 89. február 8. ....

